

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Ю. М. Нідзельська

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

Навчально-методичний посібник

Житомир 2014

УДК 81:130.2:316.7(075.8)

ББК 81.1:71.0я73

Н60

*Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Протокол № 12 від 27 червня 2014 р.*

Рецензенти:

Маліновський Е. Ф. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Житомирського національного агроекологічного університету

Могельницька Л. Ф. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Житомирського державного технологічного університету

Нідзельська Ю. М.

Н60

Актуальні проблеми лінгвокультурології: Навчально-методичний посібник. – Житомир, 2014. – 84 с.

Навчально-методичний посібник є системою теоретичних та практичних матеріалів, які мають на меті сформувати у студентів спеціальності "6.020303 Філологія (мова і література (англійська))" денної і заочної форм навчання ННІ іноземної філології ЖДУ імені Івана Франка знань, умінь та навичок, які передбачені вимогами діючої програми.

Матеріали представленого навчально-методичного посібника можуть бути використані у професійній діяльності викладачів вищих навчальних закладів з метою підвищення рівня їхнього професійного розвитку, а також для покращення ефективності аналізу низки мовних та позамовних аспектів у складних процесах кросс-культурної взаємодії в умовах глобалізації.

УДК 81:130.2:316.7(075.8)

ББК 81.1:71.0я73

© Нідзельська Ю. М., 2014

ЗМІСТ

Вступ	4
Теоретична частина	6
Лінгвокультурологія як наука. Об'єкт та предмет цієї галузі .	6
Магістральні лінгвокультурологічні поняття	9
Особливості антропоцентричної парадигми та культурної антропології	12
Статус лінгвокультурології серед інших лінгвістичних дисциплін	15
Тісний зв'язок мови та культури. Культура як базове поняття лінгвокультурології.....	18
Вагоме поняття етносу для сучасної лінгвокультурології.....	20
Прецедентні феномени в сучасній лінгвокультурологічній науці	21
Поняття мовної картини світу	23
Роль фразеологізмів у функціонуванні мовної картини світу	25
Контекстність у культурах	28
Міфологізовані мовні одиниці: архетипи, міфологеми, обряди, ритуали	30
Метафори та порівняння як засоби представлення культури.	33
Символи як закодовані смисли культур та символіка кольоропозначень	39
Національно-культурна специфіка побудови дискурсу	43
Стереотипи як важливі механізми реалізації культурних уявлень народу.....	46
Чоловік і жінка в суспільстві, культурі та мові.....	51
Вимоги політкоректності в сучасному культурному просторі.....	55
Особливості вираження культурних значень.....	62
Практична частина.....	68
Плани семінарських занять.....	68
Семінар 1	68
Семінар 2.....	68
Семінар 3.....	68
Теми рефератів:.....	69
Питання для самоперевірки:.....	70
Глосарій	73
Використана та рекомендована література	77

ВСТУП

Лінгвокультурологія є досить молодого наукою, яка виникла наприкінці ХХ-го століття. Вона розвинулася на межі культурології та лінгвістики, а тому її вважають вагомим напрямом в межах сучасного мовознавства. Лінгвокультурологія вивчає мову як феномен культури, це певне бачення світу крізь призму національної мови. Представлений курс є пронизаним глибоким культурно-історичним змістом.

Предмет вивчення дисципліни "Актуальні проблеми лінгвокультурології" складають одиниці мови і дискурсу, які володіють культурно-значущим наповненням, що є тим своєрідним каналом, за допомогою якого видається можливим увійти в культурно-історичний пласт певного ментально-лінгвального комплексу; культурні семи, фон, традиції, процес, простір, концепти, ментальність та етикет.

Мова та культура є діалектичною єдністю. Лінгвокультурологічні студії приділяють пильну увагу різноманітним проявам культури народу в мові та мовленні. Таким чином, представлений курс спрямований на те, щоб сформувати уявлення про універсальне та культурно-специфічне в процесах комунікації, надати інструментарій, який допоможе аналізувати мовну і комунікативну поведінку учасників спілкування, продемонструвати можливі зони комунікативних невдач.

У цьому навчально-методичному підручнику представлено матеріали, які розкривають такі поняття, як: культура, етнос, мовна картина світу, концептуальна картина світу, прецедентні феномени, міфологізовані мовні одиниці, метафори та символи, символічне значення кольоропозначень, стереотипні уявлення, особливості політкоректності та ін. У списку рефератів запропоновано теми, які здатні детальніше розкрити аналізовані сутності. У використаній та рекомендованій літературі містяться вітчизняні та зарубіжні джерела із вказаної сфери дослідження.

Цей курс корисний для студентів, які планують надалі займатися науковою діяльністю, здійснювати дослідження національних ментально-лінгвальних комплексів та дискурсів,

бажають виконувати свої професійні обов'язки, які тісно пов'язані з міжкультурним спілкуванням, рекламою, зв'язками з громадкістю тощо. Наразі серед лінгвістів спостерігають глибоку зацікавленість таким молодим науковим напрямком, як лінгвокультурологія. Адже необхідність запровадження цього курсу обумовлюється сучасними складними умовами ведення міжкультурного діалогу. Враховуючи той факт, що згадана наука іще знаходиться у стадії свого становлення, при створенні цього курсу варто розглядати наукові дослідження вчених із різних сфер гуманітарного знання.